

ПРОБЛЕМИ ЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ

Т. М. КУЗЬМЕНКО, аспірантка кафедри права та європейської інтеграції,
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна

Небезпідставно існує думка, що «цілком закономірним етапом розвитку української економіки та дієвим інструментом перерозподілу власності й поширення компаніями своєї діяльності» [2, с. 9] є рейдерство – «організована діяльність осіб, які використовують комплекс заходів (підкуп корумпованих чиновників; викуп часток у міноритарних акціонерів; оплата послуг приватних охоронних агенцій; «придбання» неправосудних судових рішень тощо), спрямованих на протиправне відчуження чужих активів з метою отримання надприбутків за рахунок подальшого їх використання та/чи перепродажу» [3, с. 91]. Зважаючи на переважно негативні наслідки такої діяльності, держава продовжує здійснювати необхідні заходи (створення Офісу протидії рейдерству, вдосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії між суб'єктами господарювання, проведення судової реформи...) задля належного реагування на «внутрішні й зовнішні загрози поширення рейдерства» [1]. Але для підвищення результативності публічного управління у цій сфері необхідне чітке розуміння природи наявних проблем зі забезпеченням протидії рейдерству, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Проведені узагальнення публікацій провідних науковців (Афендікова Н., Бабич Т., Біляк Ю., Варналій З., Грек Б., Мазур І., Солосіч О., Тульчинська С. та ін.) і результати власних досліджень за означеною проблематикою дозволили вдосконалити класифікацію проблем зі забезпеченням протидії рейдерству, залежно від:

1. Масштабу впливу: країна, регіон, населений пункт; галузь, сфера національної економіки; суб'єкт господарювання.

2. Суб'єкта впливу: органи державного управління; органи місцевого самоврядування; власники, менеджмент і співробітники підприємств; громадські організації.

3. Об'єкта впливу: суб'єкти господарювання, рейдери, посередники, покупці, судові органи, «силовики»; корпоративні права.

4. Сфери застосування відповідних механізмів публічного управління:

– *профілактика рейдерства*: обмежена кількість активів, які можна офіційно придбати (приватизувати), порівняно з обсягом «тимчасово вільних коштів»; недосконалість інституціонального та інституційного забезпечення корпоративних відносин (передусім, прогалини в законодавстві й процедурах реєстрації прав власності); корумпованість посадових осіб органів публічного управління, які, окрім іншого, можуть перешкоджати діяльності суб'єкта господарювання; правовий нігілізм, поширення «презумпції безкарності» щодо рейдерів; позапланові перевірки суб'єктів господарювання; лобізм; недостатня захищеність баз даних; інертність широкого загалу щодо фактів рейдерського

захоплення чужої власності; маніпуляції суспільною думкою (у т.ч. PR-атаки); нерозвиненість цивілізованого фондового ринку;

– *попередження рейдерської атаки*: потурання найвищих посадових осіб органів публічного управління; використання нових схем захоплення чужої власності; правові колізії у положеннях статуту й інших корпоративних документів; ознаки протизаконності в історії створення, придбання чи приватизації підприємства; недостатня правова та фізична захищеність активів; неконтрольована кредиторська заборгованість, передача активів у заставу іншим суб'єктам господарювання; конфлікт між власниками підприємства; неефективний менеджмент; наявність «тіньової» частини діяльності;

– *локалізація рейдерської атаки*: наявність професійних рейдерських груп, які об'єднують досвідчених економістів, юристів, психологів, IT-фахівців й ін.; наявність сумнівних судових рішень; залучення Державної виконавчої служби України, Національної поліції України та легальних охоронних агенцій; неспроможність підприємства до організації захисту власних прав; обмежені можливості та часові показники об'єкта захоплення щодо організації підтримки на рівні місцевих і вищих органів влади, судів усіх рівнів, ЗМІ;

– *ліквідація наслідків рейдерської атаки*: відсутність у Кримінальному кодексі України норми, яка чітко передбачала б відповідальність за захоплення підприємств; на практиці майже неможливо провести розмежування між цивільно-правовими й кримінально-правовими відносинами.

Отже, в Україні й надалі мають місце істотні масштаби рейдерства, що обумовлено наявністю численних проблем зі забезпеченням протидії цьому негативному суспільному феномену, без вирішення яких вкрай складно розраховувати як на розвиток національної економіки загалом, так і окремих суб'єктів господарювання. Для виправлення ситуації у нагоді може стати запропонована класифікація проблем зі забезпеченням протидії рейдерству. Подальші наукові розвідки мають бути присвячені розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення публічного управління у цій сфері.

Література:

1. Величко Л. Ю., Кузьменко Т. М. Ризики поширення рейдерства. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 24 березня 2021 р. Полтава: Вид-во ПДАУ, 2021. С. 57–59.

2. Горовий Д. А., Онісіфорова В. Ю. Рейдерське захоплення підприємства як специфічний різновид угод М&А (злиття та поглинання) на ринку підприємств паливно-енергетичного комплексу. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2017. № 3. С. 4–10.

3. Кузьменко Т. М. Сутність поняття «рейдерство». *Економічні читання*: матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., 19 лютого 2021 р. Харків: Вид-во ХНАУ, 2021. С. 90–91.